

Jaargang 43
nummer 4
december 2017

Mededelingen
van de
Werkgroep
Genealogisch
Onderzoek
Duitsland

Gens Germana

Samenstelling bestuur

Voorzitter, Redactie en oud-Duits schrift:

J.J. Kaldenbach,
Amstelstraat 18, 1823 EV Alkmaar
e-mail: voorzitter-wgod@wgod.nl
e-mail: oudduits-wgod@wgod.nl

Penningmeester, Ledenadministratie, Beheerder bibliotheek:

A. Gerbers, Slenerweg 88, 7848 AK Schoonoord
e-mail: penningmeester-wgod@wgod.nl
e-mail: bibliotheek-wgod@wgod.nl
IBAN: NL82INGB0000689475
BIC: INGBNL2A

Eerste secretaris:

Fred van der Zwan,
Wijngaard 126, 8212 CH Lelystad
e-mail: secretaris-wgod@wgod.nl

Cartotheek, Nieuwsbrief, Site, Webmaster, Webredactie en Info CD-romcollectie:

drs. H.H. Duitgenius
Roselmanserf 6, 5706 JJ Helmond

e-mail: nieuwsbrief-wgod@wgod.nl
e-mail: cartotheek-wgod@wgod.nl
e-mail: webmaster-wgod@wgod.nl
e-mail: webredactie-wgod@wgod.nl

PR en evenementen:

e-mail: pr-evenementen-wgod@wgod.nl
vacature

Infodienst en Redactie

H.C. Beudeker
Aristoteleslaan 27 b, 3707 EK Zeist
e-mail: infodienst-wgod@wgod.nl

Bestellingen publicaties:

mw. W. Torn, Molenzicht 37, 2317 RL Leiden
e-mail: bestellingen-wgod@wgod.nl

www.wgod.nl

www.facebook.com/WGOD.nl/

Oplage 600 ex.
Druk: Donath B.V. Zeist. ISSN 0929-6697

Inhoudsopgave decembernummer WGOD 2017/4, jaargang 43

Van de redactie	77	Lutherjaar 2017,	
Van de voorzitter	78	door Fred van der Zwan	85
Leden stellen zich voor, familie Sleen	79	Oud Schrift	92
Genealogie, stamreeks Siemann	82	Boekbespreking: Winsemius	94
Kort en klein: Verrassend Verleden,		Periodieken	96
door Kees Takkenberg	83	Agenda	98
Onderzoek Duitsland,			
door Ton Steenhof	84		

Gens Germana is een uitgave van de Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland en wordt gratis verstrekt aan de leden. Het blad verschijnt viermaal per jaar.

Richtlijnen voor kopij Gens Germana:

De redactie ontvangt graag korte bijdragen over familiegeschiedenis in de vorm van genealogiën, stamreeksen, kwartierstaten en persoons- of plaatsbeschrijvingen. Gegevens van recent overleden en nog levende personen komen in de regel niet in aanmerking voor publicatie. De redactie beslist in laatste instantie over de aangeboden kopij. Auteurs ontvangen twee exem-

plaren van het nummer, waarin hun bijdrage is opgenomen.

Teksten:

Deze kunnen digitaal als Word-document worden verzonden aan het emailadres redactie-wgod@wgod.nl. Dus geen pdf-bestanden, omdat deze moeilijker door de redactie zijn te bewerken.

Afbeeldingen en foto's:

Afbeeldingen dienen los van de tekst (als attachment) te worden aangeleverd bij voorkeur als jpeg-bestand. Grote bestanden kunnen verzonden worden via "wettransfer". Gelieve de afbeeldingen te voorzien van een omschrijving en/of

een (volg)nummer ten behoeve van de plaatsbepaling in uw tekst.

Bijvoorbeeld: Landkaart nr. 1, portret nr. 2 en 3, etc.

Redactie GG:

Herman Beudeker,
Jos Kaldenbach,
Leo van der Linden,
Kees Takkenberg
Lay-out: Reginald Lindemans
Redactieadres:
H.C. Beudeker,
Aristoteleslaan 27b,
3707 EK Zeist
e-mail: redactie-wgod@wgod.nl
Indien u schriftelijk contact opneemt met de redactie of een bestuurslid, dan a.u.b. een postzegel insluiten voor antwoord!

Het lidmaatschap van de WGod kost € 19,50 per jaar.

Opzegging van het lidmaatschap voor het komende verenigingsjaar dient schriftelijk (of per mail) te geschieden bij de secretaris en dient vóór 1 december van het huidige verenigingsjaar te zijn ontvangen. Opzegging wordt schriftelijk door de penningmeester bevestigd. In geval van overlijden mag ook de penningmeester worden bericht, die dan zorgdraagt voor beëindiging van het lidmaatschap.

Van de redactie

Voor u ligt alweer het vierde nummer in kleur. De redactie wil volgend jaar de ingeslagen weg voortzetten en u als lezer een gevarieerd en kleurig tijdschrift bieden. U kunt ons hierbij helpen door het aanleveren van teksten voor Gens Germana. De WGod moet een vereniging zijn vóór de leden, maar vooral ook dóór de leden. In de rubriek 'leden stellen zich voor' vertelt Gabriel Slee over de hindernissen die hij bij zijn naspeuringen moest overwinnen. Velen van u zullen dit beeld herkennen. Het onderzoek naar Duitse voorouders is taai en vereist een goede voorbereiding en een flinke dosis doorzettingsvermogen. Je hoort wel eens verhalen over mensen die vanuit Nederland op goed geluk aanklopten bij de boerderij in Duitsland waaraan hun familienaam zou zijn ontleend. Vervolgens werden ze gastvrij uitgenodigd binnen te komen, waarna een grote houten kist vol met oude akten te voorschijn kwam. Die akten leverden een aaneensluitende reeks van bewoners op vanaf het jaar 1573 tot heden, waarop de Nederlandse bezoekers naadloos aansluiting vonden. In Brabant zeggen ze dan 'En gij geleufde dat'? Ik gun iedereen zo'n ervaring, maar ik heb een dergelijk verhaal nog nooit uit de eerste hand gehoord. Leo van der Linden presenteert een stamreeks Siermann uit Mettingen (Dld) onder andere bekend als plaats van herkomst van Westfaalse textielteuten, ook wel todden of tüötten genaamd. Het begon met reizende marskramers, die hun waren in ons land langs de deur aanboden. Bekend zijn de broers Clemens en August Brenninkmeijer, die een textielopslag in Sneek (Nederland) openden, zodat ze minder vaak naar

Westfalen hoefden te reizen om stoffen op te halen. In 1841 begonnen de broers in dezelfde stad een winkel in confectiekleding. Het succes liet niet lang op zich wachten en C&A bestaat nog steeds. In de rubriek kort en klein een terugblik op de Brabantse familiedag. Ton Steenhof verhaalt van zijn onderzoek naar een in 1875 overleden persoon. Fred van der Zwan vraagt uw aandacht voor het Lutherjaar 2017. Het optreden van Martin Luther heeft tot grote religieuze en staatkundige veranderingen geleid. Verder kunt u kennis nemen van de gebruikelijke rubrieken. Namens de redactie wens ik u ook deze keer weer veel leesplezier toe.

Herman Beudeker

HERMAN BEUDEKER,
email:
redactie-wgod@wgod.nl

Van de voorzitter

JOS KALDENBACH,
email:
jos.kaldenbach@tiscali.nl

Hierbij de laatste kleurige uitgave van Gens Germana van dit jaar, met gevarieerde artikelen en hopelijk in 2018 met uw bijdrage. In Baarn vond op 28 oktober jongstleden een boeiende lezing van ons lid Herman Oberman uit Maarn plaats, die ons aantoonde dat een 'plaatsnaam' als Tweebruggen pas te vinden is als u uw fantasie goed laat werken, en er vervolgens Zweibrücken uitrolt. Ook meldde ik in Baarn, dat de bibliotheek van de WGOD te Schoonoord sluit en de collectie in eerste instantie wordt gebruikt om de verzamelingen van de NGV in Bunnik te completeren. Het documentatiecentrum van de NGV ligt centraler in het land en is aldaar gratis te bezoeken op donderdagen en de tweede zaterdag van de maand (behalve in de Kerstvakantie).

De nieuwe WGOD-website is een grote klus, zie www.wgod.nl. Gelukkig heeft Willem Gerbers enorm geholpen. De site is nog in aanbouw, kijkt u er maar eens naar. Wanneer u dan toch digitaal bent, kijkt u dan ook (weer) eens naar onze actuele gegevens op Facebook. Dorothy de Winter heeft daar onze presentie op de Duitslanddag van de NGV in Bunnik van zaterdag 3 februari 2018 aangekondigd en tevens onze eigen lezing op zaterdag 24 maart 2018 in Baarn met een eye-opener door Menno de Lange. Allemaal gratis te bezoeken voor u en al uw familieleden, evenals het Famillement in Leeuwarden op zondag 3 juni 2018.

De WGOD zal ook aanwezig zijn op 18 maart 2018 in Oldenburg en van 5 tot en met 7 oktober 2018 in Osnabrück tijdens de grote Deutsche Genealogentag, een bijeenkomst met ruim 30 Duitse verenigingen en veel lezingen, waaronder één van ondergetekende. Zien we u daar ook? Succes met uw onderzoek en hobby, ook in 2018, en mooie feestdagen in december. En denkt u alstublieft nog eens na over hulp aan uw bestuur.

Uw voorzitter Jos Kaldenbach

Leden stellen zich voor

Sinds ik gestopt ben met werken, ben ik me meer gaan bezighouden met de genealogie van mijn familie en met name met die van de familie Slee/Schlee.

Van een achterneef had ik al wat informatie gekregen en wist ik dat mijn familie oorspronkelijk uit Freren (Dld.) komt. In 1870 ging mijn overgrootvader Bernard Heinrich Slee in Rotterdam wonen en drie jaar later vestigden ook zijn twee broers zich daar. Het zoeken in de Rotterdamse archieven ging vrij gemakkelijk. Veel gegevens staan op internet en zijn direct te downloaden of, via internet, met een catalogusnummer gemakkelijk op te vragen in het archief.

Daarentegen was het veel problematischer om gegevens uit Freren te krijgen. Het was maar eenmaal per week mogelijk om gedurende twee uur in hun archieven te snuffelen. Mijn pogingen om via mail contact te leggen met de Heimatverein in Freren (<http://www.emslaendischer-heimatbund.de/392-heimatverein-freren>) waren onvoldoende succesvol. Bij toeval kwam ik er achter dat het ook mogelijk was het grootste deel van de

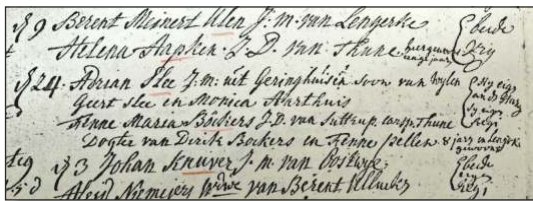
DTB-gegevens in de archieven van Lingen te bekijken. Het voordeel daarvan was dat we er dagelijks terecht konden.

Mijn vrouw en ik vonden er onder meer deze gegevens:

‘Op 24 (februari 1753) **Adrian Slee** J.M. uit Geringhuisen, soon van wijlen Geert Slee en Monica Aarhuis, **Fenne Maria Böckers** J.D. van SuttrupThune, dogter van Dirik Böckers en Fenne Zellen, 8 jaar in Lengerich gewoont. Hij eigen an de Hange, Sij eigen Regi.’ ofwel: Op 24 februari 1753 trouwt Adrian Slee, jongeman uit Geringhusen, zoon van de overleden Geert Slee en Monica Aarhuis, met Fenne Maria Böckers, jongedame uit Suttrup, Thuine, dochter van Dirk Böckers en Fenne Zellen, die acht jaar in Lengerich hebben gewoond. Hij eigen aan de Hange, zij aan Regi.

Met wat ‘googelen’ bleek dat Hange een landgoed is in de omgeving van Freren. De Bauerschaften Suttrup en Geringhusen lagen vroeger vlakbij Freren, maar zijn sinds 1974 een stadsdeel van Freren. Het Nederlands was er lang de gebruikelijke en officiële taal van het bestuur, rechtbanken, kerken en scholen. Dit bleef zo na de inlijving bij Pruisen in 1702. Veel katholieke priesters kwamen uit het Nederlandse bisdom Utrecht. Na 1815 verloor het Nederlands in vrij korte tijd zijn dominante positie ten voordele van het Hoogduits. Tot rond 1920 was het Nederlands er nog steeds de voertaal op straat en in de kerk. Het Duits en het Nedersaksisch hebben het Nederlands inmiddels verdrongen.

GABRIËL SLEE,
e-mail:
louisegabriel74@hotmail.com

Uit het R.K. kerkboek Freren

Het woord 'Regi' kon ik niet vinden op internet, maar een mail aan Arbeitskreis Familienforschung der Emsländischen Landschaft e.V. hielp mij verder. Het woord 'Regi' is de derde naamval van het Latijnse woord rex en betekent voor of aan de koning, dus in goed Duits betekent 'eigen Regi': dem König eigenhörig.

Ik kwam al gauw een volgend probleem tegen. In Rotterdam bleek uit de archieven dat Bernard Heinrich Slee (mijn overgrootvader) geboren was op 10 februari 1841 maar volgens de doopgegevens uit Freren zou dat 7 september 1841 moeten zijn! Gezien onder meer de vermelding van zijn twee broers als getuigen bij zijn huwelijk moest de match kloppen. Ook week de geboortedatum van zijn vrouw af: in Rotterdam stond vermeld 18-12-1841, doch dit moest 19-12-1840 zijn.

Niet al mijn vragen zijn beantwoord

Volgens de familie-overlevering zou Bernard Heinrich met het exporteren van kaas naar Duitsland geld hebben verdiend zodat hij in staat was een winkel te starten in Rotterdam. Is er een mogelijkheid om dit te achterhalen in Duitsland? Volgens een andere overlevering in de familie zou in ieder geval één van de broers in 1866 bij de slag van

Slag bij Langensalza, 1866

Stammhof Schlee in Ostwie Freren

Langensalza (Pruissen tegen het koninkrijk Hannover) gevochten hebben aan de zijde van het Hannoverse leger. Mogelijk hebben er al leden van de familie gediend in het Engelse/Hannoverse leger vóór die tijd. De familienaam Slee kom je in Engeland ook tegen. Zou dat familie kunnen zijn? Zijn er in Osnabrück of in Engeland mogelijk nog gegevens te vinden? Heeft iemand er ervaring mee?

Het was natuurlijk interessant om te kijken of er gegevens in Nederland waren te vinden van de Slee's van vóór 1870. Bij zoeken naar gegevens in het Westland bleek dat in 1777 een Gerrit Slee, een vreemdeling, overleden was in Delft. Dit kwam overeen met de gegevens van Freren waarin vermeld stond dat een Gerd Slee op 52-jarige leeftijd in Holland was overleden. Overigens vond ik ook andere Slee's die Hollandgänger waren geweest in het boek van Dr. Hans Slemeyer over Freren¹ (onder meer te raadplegen in de bibliotheek van de Emsländischer Heimatbund in Meppen). Ook bleken

de drie broers tussen 1867 en 1870 op verschillende plaatsen in het Westland geregistreerd te staan. In de DTB-boeken kwam ik een Joannes Bernardus Schlee tegen die ook vermeld staat als Musken. Waarom wordt hij ook Musken genoemd? Wat betekent dat?

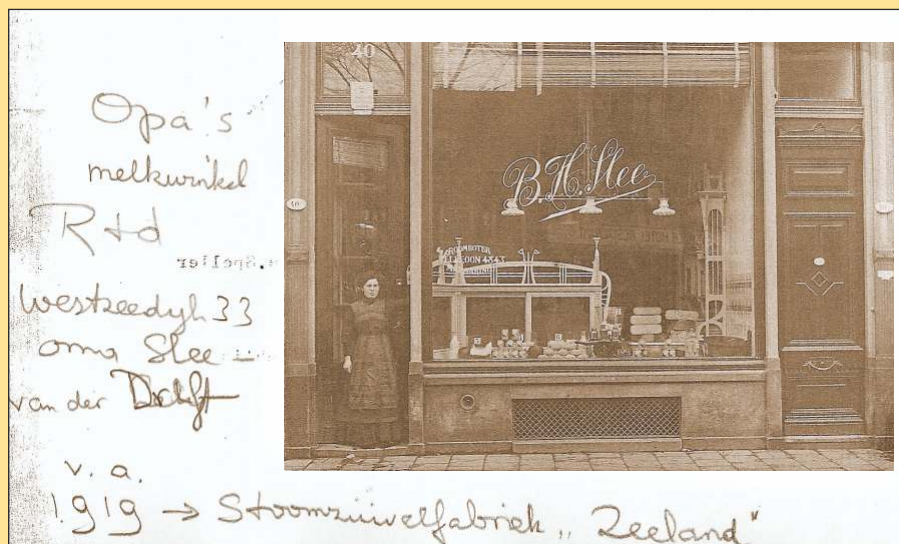
In Meppen heb ik zowel in het bisschoppelijk archief gekeken als in de bibliotheek van de Emsländischer Heimatbund. In deze bibliotheek hadden ze bijna anderhalve meter aan boeken staan over Freren en

zijn omgeving, zoals Lengerich, Thuine, Geringhusen, etc. In het bisschoppelijk archief kun je op microfiches kijken in de DTB-boeken van de Rooms-Katholieke kerk (<http://www.kgverband-meppen.de/familienforschung.html>). Langzamerhand vind ik mijn weg in genealogie-land. Maar er blijven veel vragen. Misschien zijn er mensen onder de lezers die een antwoord hebben op één van mijn vragen of suggesties hebben om verder te zoeken.

Noot

1. Hans Slemeyer, Friduren – Freren. Ein Beitrag zur Geschichte des Kirchspiels und der Stadt Freren von den Anfängen bis zum Jahre 1945, Bonn-Bad Godesberg [Selbstverl.] 1985.

Winkel B.H. Slee,
Westzeedijk 40,
Rotterdam.

Het toeval wil, dat de burens van onze voorzitter in Alkmaar ook Slee heten. Zij waren zo aardig om de foto van de winkel af te staan. Het commentaar van Gabriël Slee op deze foto is als volgt: 'Wat een leuke foto. We hebben ook een dergelijke foto maar dan van de zoon van Bernard Heinrich sr., te weten: Johann Albert Slee, de broer van Bernard Heinrich jr. die getrouwd was met Van de Drift. Johann Albert was getrouwd met een Van de Kamp. Het gaat om Westzeedijk 40 in Rotterdam. 40 staat op het raampje

boven de deur. Verder staat er B.H. Slee op het etalageraam, dat is Bernard Heinrich senior. Zijn zoon ondertekende meestal met B.H. BHzn. Het zou dus ook mogelijk kunnen zijn dat het Slee-van der Lelij is die in de winkelopening staat in plaats van Slee-van der Drift.

Verder is het volgens mijn gegevens de stoomzuivelfabriek Schieland die Bernard Heinrich. BHzn heeft opgericht rond 1920.'

.....

Stamreeks Siermann (Mettingen, Duitsland)

Stamreeks

LEO VAN DER LINDEN,
e-mail:
leo.vanderlinden@duo.nl

- I. *Heinrich Sievermann* (of *Sybermann*), ged. circa 1651, begr. Mettingen 17-5-1701, tr. *Anna Margaretha Käller*, ged. Mettingen (r.-k.) 23-9-1657, dr. van Dominicus Koeller (1630-1688), colon, en Catharina Stegemann (1637-1674).
- II. *Jürgen Sievermann*, ged. Mettingen (r.-k.) 4-1-1682, begr. Mettingen 7-9-1737, tr. Mettingen 6-5-1707 *Aleid Magdalene Brinkmann*, ged. Mettingen (r.-k.) 12-7-1682, begr. Mettingen 6-3-1756, dr. van Wessel Lucas Brinckmann, boer, en Magdalena Kramer.
- III. *Johann Jürgen Sievermann*, ged. Mettingen (r.-k.) 4-2-1714, begr. Mettingen 25-4-1770, tr. Mettingen 23-8-1738 *Aleid Brinkmann*, ged. Ibbenbüren 1714, begr. Mettingen 29-7-1788.
- IV. *Jürgen Hermann Siermann*, ged. Mettingen (r.-k.) 1-5-1745, handelsmann, begr. Mettingen 4-2-1807, tr. Mettingen 12-1-1773 *Anna Catharina Schlickelmann*, ged. Mettingen (r.-k.) 20-8-1747, overl. Mettingen 1-1-1830, dr. van Hermann Heinrich Schlieckelmann en Anna Maria Alkemeijer.
- V. *Johann Bernard Georg Siermann*, geb. Wiehe, ged. Mettingen (r.-k.) 13-5-1778, heuermann, overl. Mettingen 11-5-1839, tr. Mettingen 7-11-1809 *Maria Aleid Möllmann*, weduwe Feldkamp, ged. Mettingen (r.-k.) 3-11-1780, overl. Mettingen 21-11-1848, dr. van Hermann Heinrich Moelmann en Maria Angela Rahe.
- VI. *Bernhard Heinrich Siermann*, geb. Wiehe bij Mettingen 5-9-1818, dagloner, andbouwer, overl. Mettingen 19-2-1883, tr. Mettingen 13-4-1847

Bronnen:

- Archief Langemeijer (particuliere collectie).
- P. Siermann, *Bernard Clemens Siermann en zijn nakomelingen*, Haarlem 1999 (209 pp, ill).

Mettingen, Haus Telsemeyer

Maria Ludowica Mutert, geb. Mettingen 22-9-1816, overl. Mettingen 20-12-1884, dr. van Johann Bernhard Muthert en Anna Maria Aleid Wellemeijer.

- VII. *Bernard Clemens Siermann*, geb. Wiehe bij Mettingen 2-10-1848, koopman in manufacturen, overl. Steenwijk 4-3-1925, tr. Sneek 7-4-1880 Euphemia Louwmans, geb. Sneek 2-5-1856, overl. Sneek 13-10-1894, dr. van Joachim Louwmans, fabrikant, en Tecla Feikes van der Werf.
- VIII. *Leo August Siermann*, geb. Sneek 14-9-1887, winkelier in galanterieën, Steenwijk 12-12-1961, tr. Leeuwarden 6-9-1922 *Juliana Maria Covers*, geb. Leeuwarden 10-3-1895, overl. Zwolle 12-11-1982, dr. van Gerhard Heinrich Covers, koopman in textiel, en Christina Caecilia Augusta Bisping. Uit dit huwelijk zijn tussen 1923 en 1940 te Steenwijk tien kinderen Siermann geboren. Met mijn voornaam Leo ben ik vernoemd naar deze grootvader van moederszijde.

Een terugblik op Verrassend Verleden

Kort & Klein

KEES TAKKENBERG,
e-mail:
c.a.takkenberg@hccnet.nl

Zaterdag 4 november 2017 vond in 's-Hertogenbosch, in het provinciehuis, de Brabantdag Familiegesciedenis plaats met als thema 'Verrassend Verleden'. Vier Brabantse afdelingen van de Nederlandse Genealogische Vereniging vormden samen de Stuurgroep Brabantdag 2017 en maakten er een mooie en interessante dag van. De opkomst was 1.200 bezoekers.

In de grote entreehal van het provinciehuis waren niet alleen diverse stands te vinden van genealogische verenigingen, maar er waren ook stands van bedrijven en organisaties, uiteraard alle met een link naar geschiedenis en/of genealogie. De hele dag was uitstekend georganiseerd en de standhouders waaronder die van de WGod, kregen gratis te eten en te drinken.

Het geheel werd omlijst door lezingen, optredens, filmvoorstellingen en discussies. Er werd muziek

gemaakt, gezongen en als afsluiting van de dag was er zelfs cabaret over familie-aangelegenheden door Christel de Laat.

Jos Kaldenbach, Herman Beudeker en ik waren om 10.00 uur aanwezig. We hadden een vrij kleine tafel tot onze beschikking om al onze meegebrachte boeken en tijdschriften op uit te leggen. Gelukkig 'scoorde' Jos er nog een tafel bij zodat al onze info een plaats vond. Onze WGod-stand stond wat achteraf, zodat we ons bij de opening van de dag afvroegen of geïnteresseerden ons wel zouden kunnen vinden. Niets bleek minder waar: gedurende de zes uur dat we deze stand bemanden, liep het gewoonweg storm!

Er blijken veel Brabanders te zijn met Duitse voorouders. Wat mij persoonlijk opviel, is de verscheidenheid aan vragen die je op zo'n dag krijgt. Er zijn mensen die, meestal vanwege huwelijksakten in Holland waarbij het vaak om een Duitse echtgenoot gaat, weten dat een voorouder uit Duitsland komt, maar als je dan vraagt 'uit welke plaats is die voorouder afkomstig', dan hebben ze daar geen antwoord op of zeggen iets van 'uit het Osnabrugse' of 'het Paderbornse'. Gelukkig weten Jos en Herman al deze vragen, door hun jarenlange ervaring, in goede banen te leiden.

Daarentegen zijn er ook door de wol geverfde genealogen die alleen nog zoeken naar dat ene gegeven wat hun jarenlange speurtocht eindelijk tot een gelukkig einde zou kunnen maken. Kortom, op zo'n dag is alles mogelijk.

De WGod op de Brabantdag familiegesciedenis, Den Bosch 4-11-2017, foto auteur

Tot slot van de dag kreeg iedere bezoeker een zogenaamde goodiebag. Dat bleek een wit linnen tas te zijn, met het nieuwe logo van de NGV, waarin zich allerlei informatiemateriaal bevond, waaronder ook onze pas gedrukte drieslags WGOD-informatiefolder. Jos, Herman en ik keerden, zoals dat clichématig heet, voldaan naar huis terug, in de hoop dat deze dag ons een aantal enthousiaste nieuwe WGOD-leden zou opleveren.

De WGOD op de Brabantdag familiegeschiedenis,
Den Bosch 4-11-2017, foto auteur

Een ervaring met onderzoek in Duitsland

TON STEENHOF,
e-mail:
aw.steenhof@upcmail.nl

In mijn genealogie kwam ik iemand tegen die in Bad Loubach bij Koblenz in 1875 was overleden. Dit bleek uit een door zijn familie geplaatste rouwadvertentie. Vervolgens zocht ik op de kaart waar Bad Loubach ligt.

Daarna stuurde ik een mail met een kopie van de overlijdensadvertentie naar Bad Loubach. De archivaris aldaar stuurde mij door naar het Pfarraamt te Koblenz, wat echter ook geen direct resultaat opleverde. Vervolgens informeerde ik bij de Archivistelle van de plaats Boppard, waar men uiteindelijk de overlijdensakte vond. Het bleek dat het niet de plaats Bad Loubach zou moeten zijn, maar Laubach bij Koblenz.

Ik ontving de overlijdensinschrijving waaruit blijkt dat de persoon die ik zocht in 1875 in een zwembad door zelfmoord om het leven was gekomen. Indien er sprake is van zelfmoord is er hoogstwaarschijnlijk een politie onderzoek geweest.

Na navraag bij de gemeente Koblenz ontving ik, binnen enkele dagen, het politierapport en de overlijdensinschrijving in het register van de gemeente Koblenz.

Het daaropvolgende probleem was het lezen van het politierapport. Dit is namelijk een met de hand geschreven stuk. Jos Kaldenbach was zo vriendelijk om mij bij de transcriptie te helpen. Zelfs hij had

er enige moeite mee. Maar ik ben hem nog steeds dankbaar voor zijn hulp.

Verder wil ik nog opmerken dat het bij onderzoek in Duitsland allereerst van belang is om te weten of iemand katholiek of protestant (Evangelisch Luthers) is.

Naschrift redactie: het juiste geloof is vaak hetzelfde, maar als een zoon met een meisje met het 'verkeerde' geloof thuiskwam, was soms het commentaar: 'Zij eruit of jij eruit!'

En dan kan het voorkomen dat ze emigreren en met het nieuwe geloof in Nederland practiseren.

In de bibliotheek van de NGV is trouwens het blad van de afdeling Mittelrhein/Koblenz van de www.wgff.de te vinden, daarin publiceren kan nooit kwaad.

Laubach vanuit het Noorden

Lutherjaar 2017, 500 jaar reformatie

Historisch

Reformatie

Martin Luther (1483-1546)

Op 31 oktober 1517 werden de 95 stellingen van Martin Luther (1483-1546) aangeslagen aan de deur van de slotkapel te Wittenberg (Dld). Het begin van de reformatie!

De reformatie richtte zich in de eerste plaats tegen de aflaathandel. Door het kopen van een aflaat werd de tijd die een persoon diende te verblijven in het vagevuur verkort of opgeheven en kon een plaats in de hemel worden verkregen.

De aflaat beloofted kwijtschelding van alle zonden.

Ruim een eeuw eerder had de Boheemse priester Jan Hus zich ook al tegen de aflaathandel gekeerd. Het liep echter slecht met hem af, hij werd door de

FRED VAN DER ZWAN,
e-mail:
fred51vanderzwan@ziggo.nl

De 95 stellingen van Martin Luther, 1517

De Schlosskirche
te Wittenberg

Johannes Brenz (1499-1570)

Luther en Brenz,
uitsnede van een schilderij
dat zich in de Haller
Katharinenkirche bevindt

Standbeeld Luther op het Marktplein te Wittenberg

Praagse kerkvergadering geëxcommuniceerd. Toen hij zijn opvattingen in 1414 op het Concilie van Konstanz wilde verdedigen, werd hij ondanks een vrijgeleide van de rooms-Duitse Koning Sigismund gearresteerd en na veroordeling op 6 juli 1415 op de brandstapel ter dood gebracht.

In Luthers tijd werd een bijzondere aflaat uitgegeven de 'Pieteraflaat' die zelfs kwijtschelding van toekomstige zonden beloofde. Deze aflaat ontleende zijn naam aan de bouw van een basiliek in Rome, de wij nu kennen als de Sint-Pieter.

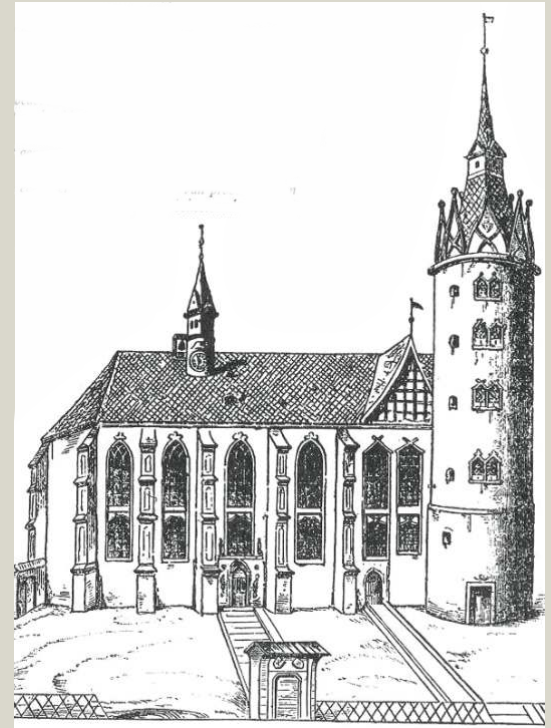
Door zijn stellingen kwam Luther in botsing met de leiding van de Katholieke kerk.

Op de Rijksdag van Augsburg in 1518 probeerde men hem zijn 'dwalingen' te laten herroepen. Toen Luther dit afwees, vroeg de Paus om zijn uitlevering. Gelukkig voor Luther weigerde zijn landsheer Frederik de Wijze, hertog van Saksen, aan het pauselijke bevel uitvoering te geven en bood hem bescherming. Op de Rijksdag van Worms in 1521 moest Luther zich tegenover keizer, keurvorsten en bisschoppen verantwoorden. Keizer Karel V had hem een vrijgeleide beloofd, maar Frederik de Wijze had hem voor de zekerheid een escorte meegegeven.

Beroemd is de uitspraak van Luther 'Hier sta ik, ik kan niet anders'.

Martin Luther nagelt zijn 95 stellingen op de kerkdeur te Wittenberg, door Gustav Freytag

De Schlosskirche te Wittenberg

Na Worms vormden zich twee partijen, de katholieken aangevoerd door de keizer met de vorsten van Brandenburg en Beieren enerzijds en de vrije Duitse Rijkssteden met Frederik de Wijze, hertog van Saksen en Filips, landgraaf van Hessen, anderzijds. Er brak nu een periode van onrust en conflicten aan, die uiteindelijk leidde tot een nieuwe staatsorde.

De nieuwe staatsorde werd verkregen na diverse Rijksbesluiten en (godsdienst-)oorlogen, te weten:

- de Boerenoorlog: 1524 - 1525. In het zuidelijk deel van het hertogdom Saksen en het hertogdom Württemberg. Boeren kwamen daar in opstand

vooral tegen hun kerkelijke landheren en eisten verbetering van de pacht en de te betalen tienden, alsmede de afschaffing van het lijfeigenschap. De reformatoren Luther en Brenz (1) reageren op de Boerenoorlog met hun geschriften.

- de Augsburgse Confessie 1530. Deze confessie werd op de Rijksdag in Augsburg door Philipp Melancthon en Johannes Brenz aan keizer Karel V aangeboden.

Deze Lutherse geloofsbelijdenis leidde niet alleen tot hervorming van de kerk maar had ook een aantal volksverhuizingen tot gevolg.

Werd de vorst Luthers, dan dienden zijn onder-

Confessio Virtembergica, M. Brecht en H. Ehmer,
uitgegeven door Hänssler (1999)
ISBN 10 3775134131

Luther op de rijksdag te Worms, mei 1521

Affiche Mit dem Glauben Staat machen

danen daar in mee te gaan. Bleef de vorst Rooms Katholiek dan gold dat ook voor de bevolking. Anders gelovenden, die hier in niet wilden berusten, trokken weg. Cuius regio, eius religio ("Wiens gebied, diens gebed"), ook "cuius regio, illius religio". Dit is de Latijnse omschrijving van de rechtsregel waarnaar volgens de Godsdienstvrede van Augsburg (1555) in de diverse staten van het Duitse Rijk moest worden gehandeld ten aanzien van de godsdienst.

- de Schmalkaldische Oorlog. Die in 1547 woedde in Saksen en Hessen. Bij de vrede van Passau – 1552

werd het protestantisme gelegaliseerd.

- de Bevrijdingsoorlog 1555 – tot de Vrede van Augsburg.
- de Tachtig jarige oorlog 1568 – 1648 tussen de Nederlanden en Spanje/Oostenrijk.
- de Dertigjarige oorlog 1618 – 1648. Voornamelijk gevoerd in Noord-Duitsland. Bij de vrede van Munster en Osnabrück, nu Westfaalse vrede genaamd, eindigde de twee beide hiervoor genoemde oorlogen en werd de onafhankelijkheid van de Republiek der Zeven verenigde Nederlanden erkend.

Als gevolg van deze oorlogen verlieten grote groepen

Een afsaat uit 1517

mensen huis en haard en sloegen op de vlucht. Nederland was een aantrekkelijk toevluchtsoord. De stijgende welvaart deed de vraag naar arbeidskrachten toenemen. Daarnaast was veel personeel nodig voor de koloniën en voor het leger. Een latere indirecte vorm van immigratie vond plaats via het Staatse leger, dat voor het merendeel uit in Duitsland gehuurde regimenten bestond. Veel militairen keerden na hun diensttijd in de Nederlanden niet terug naar hun plaats van herkomst, maar bleven en huwden met Nederlandse vrouwen. Zo ontstonden in Nederland veel families met een van oorsprong Duitse familienaam.

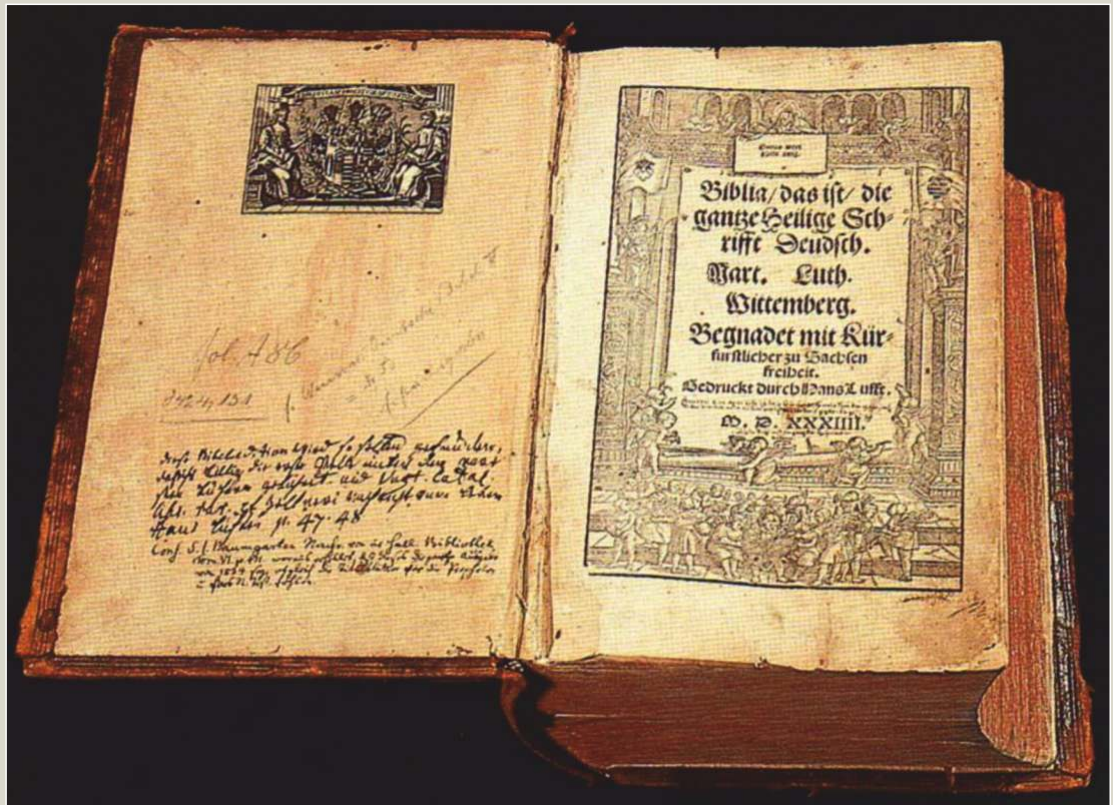
Het ontstaan van Doop-, Trouw- en Begraafregisters

De Lutheranen drongen aan op het houden van een concilie om de misstanden in de kerk te beëindigen en een Bijbelse samenleving te doen ontstaan.

Na veel strijd werd eindelijk het Concilie van Trente gehouden (1545-1547 / 1551-1552 en 1562-1563).

In opdracht van Christoffel hertog van Württemberg schreef Johannes Brenz (1) de Confessio Virtembergica (Das Württembergische Bekenntnis 1552) (2).

Het werd het concilie van Trente aangeboden, maar werd niet openbaar behandeld. Johannes Brenz was op het concilie aanwezig. In de slotbesluiten van dit concilie werd ongeveer zeventig procent van de

M. Luther, Biblia, das ist die ganze Heilige Schrift Deutsch, Wittenberg. 1534

grieven van de protestanten erkend en op Roomse wijze overgenomen. Één van de besluiten was het aanleggen van doop-, trouw- en begraafregisters. Ook de Nationale Synode van Dordrecht 1618-1619 heeft voor de Nederlanden geordineerd dat doop-, trouw- en begraafregisters dienden te worden aangelegd. In het Duitse gebied zijn in de periode voor 1648 door de godsdienstoorlogen veel oude registers verloren gegaan.

Geraadpleegde literatuur

1. Mit dem Glauben Staat Machen. Wanderausstellung zum Evangelischen Philipps-Jahr. Frankfurt am Main, März 2004, Herausgeber Evangelisches Philipps-Jahr 2004 der Evangelischen Kirche in Hessen und Nassau und der Evangelischen Kirche in Kurhessen-Weldeck.
2. Atlas van de Reformatie in Europa. Tim Dowley. Uitgeverij Kok 2016. ISBN 978 90 435 2653 1.

De ondertekening van het vredesverdrag van Münster, 1648 (schilderij door Gerard Terborch)

Noten

1. zie het boek VAN AKEN NAAR SCHEVENINGEN. (2016)

In dit boek is de parenteel opgenomen van de Duitse chirurgijn Johannes Frederik Baumann (1749-1796), een nazaat van Johannes Brenz.

2. Confessio Virtembergica (Das Württembergische Bekenntnis 1552). Deze confessie is een van de bronnen voor de Nederlandse geloofsbelijdenis.

Oud schrift

Oud schrift

JOS KALDENBACH,
email:
jos.kaldenbach@tiscali.nl

Emden 1804

Hierbij een stuk DTB uit een Noordduitse stad die eeuwenlang Nederlands belangrijkste vluchthaven van protestanten en andersdenkenden was. Daarom treffen we Roomse, Joodse, en Quakerse vermeldingen in de kerkboeken van de Neue Kirche in Emden (de Moederkerk van de Nederlandse gereformeerden) aan. Deze zijn ook bij de NGV in Bunnik op microfiches te vinden. Opmerkelijk is dat veel dominees Nederlanders waren en de meeste bronnen dus in het Nederlands zijn geschreven, totdat de nazi's daar een eind aan maakten.

Een greep uit het stadsarchief: ondertrouwaktes, gevonden door de familie Lulofs. Ditmaal in het Duits, gelukkig wél met beroepen en soms plaatsnamen buiten Emden:

1804 stadsarchief Emden
08 05 2009
4 Sept 109
427

109. Herr Theys Boerner Schroederalfin
Frau Maria Gertrud Schomburg
Vorigs Priester Christen Friedrich
Schomburg in Wittenburg f. b. d. d. d. d.
Herr. Peter Gronfi d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Frau Henri Meyboon v. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
der Braut v. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
D. d.
110. Herr Daniel Lulofs d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Frau Maria Lulofs d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
D. d.
111. Herr Lulofs d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Frau Maria Lulofs d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
D. d.
112. Cornelis Jans Juckes von
Bremen in Groningerland
und Elz d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Kaufmann Herrat Nernes fin.
Herr Gintzler d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Herr Gronfi d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Frau Maria d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
der Braut v. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
Herr d.
113. Herr d.
Frau d.
D. d.

“1804 [met potlood stadsarchief Emden 08-05-2009]
 d. 4e Septb. 109 [doorlopend nummer der 'Brautleute'.
 Schuster Heije Bonnen Schröder alhier
 und Maria Gertrud Schomburg,
 weijl. [and] Krämers Christian Friedrich
 Schomburg in Wittmund hinterlassene
 Tochter. Testis sponsi (1) dessen An/ckersrand
 d/ner [buur?] Henrick Meijboom und abseiten
 der Braut (1) deren Verwandter, Schuster
 Meister Ubbe Janssen, glter (2) cum sponso (1) p (e.[praesente]

d. 5 sept: --- 110. Mons: Daniel Waalkes, Kaufmann
 hirselsbst und Jungfer Johanna Waalkes, des weijl. Kauf-
 manns Marten Waalkes älterer (3) Tochter. Testis
 sponsi Herrn Ihrter, der Chieringer W. Waalkes & spon-
 sae(1) Herr, Herr Emonn, B.A. Friesen-
 borg cum sponso praesente.

d. 7 ej[usdem] --- 111. Herr Soeke Luloffs, Kaufmann hirselsbst und
 Jungfer Grietje van Olst, des weijl. Hrñ Berend van Olst, Kauf-
 mann hirselsbst zweite Tochter. testis sponsi (1) der Kauf-
 mann de Bruin & sponsae (1) deren Oheime, die Kaufleute
 D: O: Brauer und v. Olst cum sponso(1) praesente domi.

d. 8. ejusd.d[em] 112. Cornelis Janss Joncker von
 Winsum in Groningerland
 und Ettje de R/ Boos, weijl.[and]
 Kaufmanns Hinrick Noemes hie-
 selbst hinterlassenen Witwe.
 Testis sponsi der Schmucksleudsmeister
 Jan Wessels Brons und abseiten
 der Braut deren Verwandter Henrick
 Meij cu[m] sponso praesente.

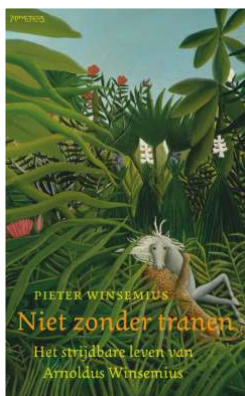
d. 12. ej.[usdem] ---- 113. Jacobus Oosting und Hindertje
 Hanssen, des Hans Hans-
 sen hieselsbst nachgelassene zweite Tochter. Testis
 sponsi (1) dessen Bruder Wijchert Oos-
 ting & sponsae (1) deren Oheim Hinr. Meiler, cum sponsae copu-
 lirt.”

Noten

1. van de bruidegom/bruid.
2. gemelter.
3. älterer en jüngerer worden gebuikt, als er twee personen met dezelfde naam zijn, vgl. older/ younger.

Niet zonder tranen

JOS KALDENBACH,
email:
jos.kaldenbach@tiscali.nl

Omslag boek

Bij uitgeverij Prometheus te Amsterdam verscheen in 2016 van de hand van oud-minister Pieter Winsemius het bijzondere boek *Niet zonder tranen. Het strijdbare leven van Arnoldus Winsemius* (ISBN 9789035144149, 264 pp., € 24,95).

Het zeventiende eeuwse dagboek van Ds. Winsemius (1634-1661) werd 70 jaar geleden door een Nederlandse diplomaat in Sjanghai ontdekt en overgeschreven. Helaas werd het origineel, waarschijnlijk tijdens de 'Culturele Revolutie', verbrand. Arnoldus Winsemius werd op 26 september 1634 in Leiden geboren.¹ Gedreven door een diep geloof streefde hij het grote doel na om, in dienst van de VOC, die hem daartoe een subsidie verleende, de kerstening van de heidenen op Formosa te bevorderen. Hij kreeg, voor zijn vertrek, taallessen van zijn voorganger Ds. Junius.

Fort Zeelandia, Formosa circa 1670

Op 10 mei 1654 trouwde Arnoldus met zijn grote liefde Marietje van der Hidden, nadat hij haar, na hun trouwbeloften, had bezwangerd. Dit om een onwillige stiefvader tot huwelijks toestemming te dwingen! Hun zoon Isaac werd gedoopt op 28 oktober 1654, nog net vóór de afvaart naar Azië, op 10 december, met hun VOC-schip 'Achilles',² met aan boord 170 matrozen en 52 soldaten. De familie Winsemius sliep op het achterdek in één kajuit met de kapitein en enkele officieren. Omdat in het privé-dagboek van Winsemius vrij over seksualiteit is geschreven, geeft ons dit een prachtig beeld van het leven met 'gehorige muren'. Onderweg werd een Portugees schip geënterd en beroofd van hun 1500 'Salzbras'.³ De bemanning vreesde voor hun leven, maar werd vrijgelaten. Wat het voedsel betreft tijdens de reis: van de zelf gevangen vissen werden de haaien verminkt en teruggegooid, want 'dat waren menseneters', de dolfinnen en allerlei soorten vissen, ook vliegende, at men op. De behandeling van de zieken aan boord was primitief. De chirurgijn had maar één geneesmiddel tot zijn beschikking, maar dat was dan ook een 'wondermiddel': Haarlemmer olie! Daarnaast verdoofde de brandewijn ook een deel van de pijn!

Ds. Winsemius en zijn vrouw en kind arriveerden op 13 maart 1655 op Kaap de Goede Hoop en werden daar graag geziene gasten van Jan van Riebeeck en diens vrouw Maria de la Quellerie, welk laatstgenoemde alle 'nieuwtsjes' uit Patria van Marietje wilde weten.

Eenmaal in Batavia ontstond een hard gevecht tussen de kerkenraad en de VOC, over de kwestie wie het religieuze benoemingsrecht had. Het werd uiteindelijk een overwinning voor de VOC, die haar 'investering' in godsdienstig personeel in de Oost niet wilde verliezen. De kerkenraad had namelijk een andere bestemming (of zelfs een terugkeer) voor Arnoldus voor ogen. Maar op 15 september 1655 kreeg hij zijn uiteindelijke benoeming door de VOC: Winsemius ging naar Sinkan op Formosa. De grote problemen met de lokale bevolking daar bestonden uit de taalbarrière, de bandeloze orgieën van de Formosanen tijdens de vele feesten, het koppensnellen en tentoonstellen van hun vijanden, de goddeloze wajangspelen en afgoderij en voorouderverering. Arnoldus probeerde er met tact iets aan te veranderen, wat amper lukte. In het dagboek vind men verder uitgebreide beschrijvingen van de kapitalen die Winsemius ontving door erfenissen en verkoop van hun Leidse huizen. Verder beschreef hij zijn tientallen vriendenparen, inclusief hun doop- en trouwfeesten. Deze geven een uniek beeld van andere families, zoals die van Ludert Brummer uit Bremen en zijn Nederlandse vrouw, Janneke van Rijpen, geboren in Brazilië, die nog nooit in Nederland was geweest. Zij schonk, bij testament, tweehonderd gulden aan Harmanus Bushof, predikant te Formosa. De grootste bron van inkomsten - ook voor veel dominees - was de hertenjacht. Het vlees en de pels waren gewild in Japan. Maar de jachttechnieken met vallen die de Chinezen⁴ gebruikten, werden verboden omdat de markt werd overspoeld. Dat leidde in 1652 tot een rebellie tegen de Chinezen. Op 29 januari 1657 verloor Arnoldus bij een jachtongeval het zicht in een oog, dat werd verwijderd en het gat werd dichtgenaaid. Veel verdriet gaf tevens het feit, dat hun zoon Isaac en hun dochter maar enkele jaren oud werden. Marietje was lang depressief, maar hervatte zich, onder meer door Arnoldus' kerkkoor te

Arnoldus
Winsemius
(1634-1661)

organiseren en te leiden. Het dagboek dat aantekeningen bevatte over de periode van november 1650 tot september 1661 beschreef ook klachten over Arnoldus' neef Dominicus Winsemius, getrouwd met Maria Winnincx, in Galle.⁵ Deze werd bijna verbannen, maar mocht uiteindelijk blijven. Na zijn dood hertrouwde zijn vrouw Maria met kapitein Roothaas, van de 'Phoenix', die later werd gepromoveerd tot commandeur van Galle. In 1660 werd het Chinese gevaar groter, omdat de leider van de opstandelingen, Coxinga, op het Chinese vasteland was verslagen en naar Formosa vluchtte. Ondanks een versterking van het VOC-garnizoen konden 50.000 Chinezen het hele eiland veroveren. Kort daarna, op 13 december 1660, overleed Arnoldus' vrouw Marietje. Arnoldus hertrouwde op 17 april 1661 met Neeltje Hambroek. Van de vele uitgebreid beschreven personen valt het echtpaar Theodorus en Judith van Iperen op. Vanwege de dood van de auteur eindigt het dagboek in september 1661. Wel is nog te lezen hoe Arnoldus Winsemius aan z'n gewelddadige einde kwam.

Noten

Arnoldus Winsemius (1634-1661) wordt de neus en handen afgesneden 19 september 1661

1. Doopakte Leiden 11 oktober 1634: Arnoldus, zoon van Isaac Vinshemius en Maria Colvia, bron Regionaal Archief Leiden, <https://www.erfgoedleiden.nl/collecties/personen/zoek-op-personen>.
2. Het soldijboek van de 'Achilles' is helaas niet bewaard gebleven.
3. Wat Salzbras exact is, heb ik nog niet kunnen achterhalen, wellicht een vorm van textiel of een soort baars?
4. In 1624 sloot de VOC een overeenkomst waarbij werd bepaald dat Chinezen onverhinderd op Ceylon zouden mogen overkomen en er zich vestigen, 'zulks dat velen, door den oorlog uit China verdreven, aldaar eene kolonie oprichtten, wel van omtrent 25000 weerbare manschappen'.
5. Galle is de hoofdstad van de Zuidelijke Provincie op Ceylon, nu Sri Lanka.

Periodieken

Periodieken

PERIODIEKEN DUITSLAND

Brandenburger Genealogische Nachrichten (BGG; BGN.de) 2017-1.

I.M. M.C.K. Reimer; Die Garnisonkirche Potsdam; Pfarramt Strasburg KB, lijst Uckermark; A. Freiberg: Auch namenlose Grabsteine haben ihre Geschichte [Byck]; Ratsfam. Konow.

Idem 2017-3. A. Hofer: Quellen und Daten zur Ansiedlung Schweizer Kolonisten ...ab 1685 [Mauerhof]; J. Böhm: Königliche

Stammschäferie in Stahnsdorf bei Potsdam; R. Wernitz: Ursprung .. der **Wernitz**: [ook plaatsnaam]; Friedhöfe in Br... Die Prignitz [Grabsteinprojekte]; G.-C. Treutler: Warum beklagte sich **Müller** Schwartz über Herrn **von Bredow** [Mahlpflichtigkeit.. im Osthavelland; Schmidt]; Straßenverzeichnis Alt Berlin bis 1919 [met juiste kerk].

Blätter für fränkische Familienkunde (GFF) 2017-40. G. Reingrabner: Konfession und Machtpolitik. Ursachen der Auswanderung aus

Österreich im 16. Bis 18. Jh. [historisch overzicht]; *U. Hitz*: Büchschenschießen in Nürnberg 1485 und Inventar der Schießhütte 1486 [Pairen, Han, Witzl, Munich, Pehem, Kramer, Ekarius, Hamer]; *H.-D. Lemmel*: **Frey** - die Fam. Von Albrecht **Dürers** Schwiegervater [x Tracht, Hirschvogel, Baumgartner, Pesler, Stromer, Grolant, Klinger, Haller, Lemlein, Tetzl, Eisvogel]; 6e vervolg Schulmeister in Langenzenn: Pfarrei Vach [vanaf 1533: Schmidt, Göringer, Köhler, Amberg, Brock, Gallmeyer, Hartmann, Hautsch, Keil, Zirner]; *A. Hammer*: Büttnermeister im Oberamt Cadolzburg [75 man uit het Meisterbuch 1663-1709]; *M. Schmölz- Häberlein*: Globale Vermittler und religiöse Grenzgänger .. **A.F. Marcus** uit Bamberg; *H. Helbich*: Zur Apothekengeschichte von Königsberg in Bayern [1717-2017; **Seeger, Müller**]; *M. Heller*: Gauner- und Diebeslisten ...18. Jh. [Descriptio 1724: vaganten met signalementen; bendes; 181 man, met alfabetische lijst]; *J. Korn*: Steuerregister des Klosters St. Klara in Hof ...1547 [per wijk]; *L. Hartung*: Testament des Hofer Bürgers und Maurers Hannß **Breij** [transcript; Dürschner, Niclaus, König, Sschmidt, Spörl, Greßmann, Wisendt, Pfeiffer, Reiner]; *P. Engel*: Johann Philipp **Beyerlein** 1748-1810, Pfarrer und Kapitelseniör in Selb [x Wipprecht, von Ammon, Meyer, Briegleb, von Furtenbach, von Reitzenstein; testament van 1808]; Aufbau eines Signatursystems für ein Familienarchiv; plaats- en personenindex.

Idem GFF Mitteilungen 2017-55. Lezingen, jubilarissen, bieb.

Mosaik . Klever Land 2017-3. S. Woonings: De crash van een bijzonder RAF Spitfire [Nederlands: officer C. M. Wheatley; sneuvelde 22 maart 1940; Jung schoot hem neer.]; Vorstellung AGOFF; vervolg Haus Grieth; 30 Jahre Mosaik; L. Braem 1591, Nijmegen; vervolg 22 Gerhard Luib [Enck, Baumann, van Elsberg, Schulte-Brüning, Hebestreit Seegers].

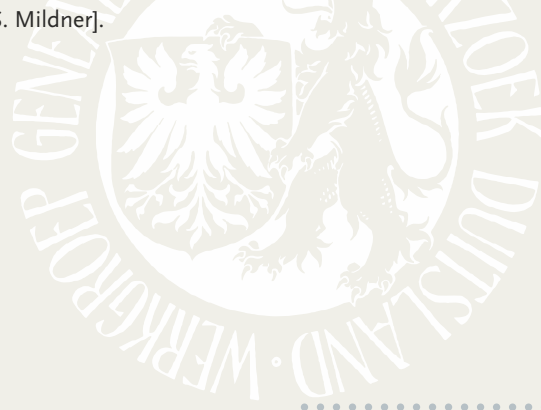
Roland zu Dortmund 23/24- 2014/2015. Themanummer: *Udo Westermann*: **Westermann** [uit Groß-Holthausen/Holthuisen- en Dortmund-Chronik [Hofesnachfolge vanaf 1397; x Dönhoff; mijnbouwaktes; Schulte, Kamann, Kampmann, Storck, Krämer, Portmann, Wienolds, Althüßers, Henkel, Kiepe, Dieckmann].

Sächsische Heimatblätter 2017-4. Die Lommatzscher Pflege; 7500 jaren boeren; Verwaltung; akte 1517; Das Augustiner- Chorherrestift

St. Afra in Meißen; tiijnsregister van 1539; natuur; stadsontwikkeling; *M. Donath*: Das Rittergut Jahna in Niederjahne [Kundige, von Honsberg, Mönch, Pflug, von Thumshirn., von Ende, von Heineken von Miltitz von Theler **Rittergut**; St. Gotthardskerk; Rittergut **Gödelitz**; Schmitz]; I.M. H. Bouffet.

Sächsische Heimatblätter 2017-4. Die Lommatzscher Pflege; 7500 jaren boeren; Verwaltung; akte 1517; Das Augustiner- Chorherrestift St. Afra in Meißen; tiijnsregister van 1539; natuur; stadsontwikkeling; *M. Donath*: Das Rittergut Jahna in Niederjahne [Kundige, von Honsberg, Mönch, Pflug, von Thumshirn., von Ende, von Heineken von Miltitz von Theler Rittergut; St. Gotthardskerk; Rittergut **Gödelitz**; Schmitz]; I.M. H. Bouffet.

Zeitschrift für Mitteldeutsche Familiengeschichte (AMF) 2017-3. vervolg Bürger und Einlieger von Garz auf Rügen: Ein Bauer auf dem historischen Schauplatz Obererzgebirge [Valentin **Lehmann** 1587-1685 uit Oberschöna; x **Englert, Hofmann**]; vervolg Bürger und Einlieger von garz auf Rügen [1696/7; naamlijsten Kämmereirechnungen]; *H.-G. Reuter*: Gegenreformation auf dem Eichsfeld- ein Perspektivwechsel [Erinnerungen der ev. *Pfarrersfrau H. Wutke-Lanz*; 18658-1958]; Fam. Endemann; *P. Engel*: Die sachsen-meiningische Fam. **Axt** [x **Diez, Rieneck, Venter**]; *D. Urban*: **Urban** trifft Urban [x Nuhr, Scholtze, Förster, Sauermann, Müller, Schöbel, Großer, Wünsche, Hänsch, Krauspe, Wauer, Byhahn, ZimmerBundesmann, Linke, Lorenz, Droßel, Fiedler, Hanske, Schöne, Prauß, Belger, Kunack, Heinke, Mücklisch, Delag, Schlage, Jähne; I.M. S. Mildner].

Agenda

De ledenbijeenkomsten vinden, tenzij anders vermeld, plaats in 'Het Brandpunt', Oude Utrechtseweg 4a, 3743 KN Baarn (www.brandpuntbaarn.nl). Het Brandpunt is een zalencomplex bij de Paaskerk, dichtbij het NS-Station met ruime parkeergelegenheid. De zaal is open vanaf 10.00 uur.

3 februari 2018 Bunnik

16e Duitslanddag van 10.00 tot 16.00 uur in NGV-locatie Kosterijland 3, 3981 AJ Bunnik (vlak bij Postillion Hotel Bunnik a/d A 12).

17 maart 2018 Cloppenburg (Dld)

Oldenburgse Genealogiebeurs met thema 'Genealogie zwischen Ems und Weser' van 10.00 tot 18.00 uur in Kreishaus Cloppenburg, Eschstrasse 29, 49661 Cloppenburg.

24 maart 2018 Baarn

Menno de Lange vertelt over zijn jarenlange zoektocht naar een voorouder met een patroniem, afkomstig van een boerderij in Tecklenburg.

3 juni 2018 Leeuwarden

Famillement 2018 in de Stadsschouwburg De Harmonie te Leeuwarden.

5-7 oktober 2018 Melle (Dld)

70e Deutscher Genealogentag in Osnabrück-Melle met thema 'Van Ossenbrugge in die wiete Welt' in Solarux Campus te Melle.

27 oktober 2018 Baarn

Rob Dix over digitaal zoeken in Duitse archieven.

30 maart 2019 Baarn

Stephan Kaiser over Oberschlesische onderzoeksmogelijkheden in hun museum/archief in de buurt van Düsseldorf-Ratingen.